

Ovrha na plaći i novčanoj naknadi

Gordana Muraja, magistra prava

*Provođenje ovrhe, kao postupka prisilnog ostvarenja novčanih tražbina, ovrhovoditelj može zatražiti različitim sredstvima i na različitim predmetima ovrhe. Ovrha se može zatražiti na nekretninama i na pokretninama koje su već u vlasništvu ovršenika, ali se može zatražiti i na tražbini koju ovršenik ima prema trećim osobama. Tako predmet ovrhe, između ostaloga, može biti i novčana tražbina. Kad govorimo o **ovrsi na plaći**, ona je na dva načina **ovrha na novčanoj tražbini ovršenika**. Izvršava se na računu na koji se plaća isplaćuje, pa se ovdje govori o ovrsi na tražbini koju vlasnik računa ima prema banci u kojoj je račun otvoren, ali se može izvršiti i kao ovrha na tražbini za isplatu plaće koju radnik, na temelju ugovora o radu, ima prema poslodavcu. U članku se daje pregled najčešćih praktičnih dvojbi s pojašnjenjima.*

1. Osnovni pojmovi

Osnova za plaćanje je bilo koja ovršna odluka donesena na temelju važećih propisa od nadležnog tijela koja glasi na ispunjenje određene novčane obveze i kojom se u cijelosti ili djelomice prihvaća prijedlog za provedbu ovrhe.

Ovrhovoditelj je zapravo vjerovnik koji je podnio zahtjev za prisilnu naplatu novčane tražbine, dok je **ovršenik** dužnik protiv čije se imovine provodi ovrha.

Ovrha na novčanim sredstvima uređena je **Ovršnim zakonom** (NN, br. 112/12, 25/13, 93/14) kao općim propisom, no za njeno je provođenje donesen i poseban propis. Primjenom načela da posebni zakon ima prednost u primjeni pred općim, na provođenje ovrhe na novčanim sredstvima kao najvažniji pravni izvor primjenjuje se **Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima** (NN, br. 091/10 i 112/12; **dalje u tekstu: ZOPONNS**).

Uz Zakon, na snazi su i brojni podzakonski akti koji uređuju različita, uglavnom tehnička pitanja, a koje na temelju ovlaštenja donosi ministar financija. Primjerice, **Pravilnik o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima** (NN, br. 6/2013).

2. Nadležnost za provođenje ovrhe

Na temelju pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsi kojim je ovrha određena na novčanoj tražbini po računu kod banke ili općenito na imovini ovršenika, ovrhovoditelj može zatražiti izravno od Financijske agencije da banci izda nalog da iznos za koji je ovrha određena prenese sa svih ovršenikovih računa koji se vode pod njegovim osobnim identifikacijskim brojem na račun ovrhovoditelja. Isti takav zahtjev ovrhovoditelj može uputiti izravno i poslodavcu, odnosno isplatitelju stalnog novčanog primanja.

Financijska agencija – FINA

Da bi provela ovrhu na novčanim sredstvima na računu, ZOPONNS je FINA-i dao različita ovlaštenja. FINA vodi očevidnik redosljedna osnova za plaćanje, jedinstvenu bazu podataka u koju se upisuju osnove za plaćanje po redosljedu, a vodi se računa ne samo o datumu i satu nego i o minuti, po kojem su pristigle u Agenciju. U tom se očevidniku vodi evidencija i o vraćenim, izvršenim i neizvršenim osnovama za plaćanje. Naloge za izvršenje osnova za plaćanje FINA daje prema redosljedu upisanom u očevidnik. U provođenju ovrhe FINA ima i druga ovlaštenja, koja su joj neophodna da bi mogla provesti ovrhu: primjerice, daje nalog banci da provede zabranu raspolaganja novčanim sredstvima do visine sredstava određene u ovršnom nalogu pa do blokiranja svih ovršenikovih računa i zabrane raspolaganja oročenim novčanim sredstvima, daje naloge bankama za otvaranje zaštićenog računa, daje naloge isplatitelju stalnih primitaka za uplatu i slično.

3. Provedba ovrhe na novčanim sredstvima

3.1. Opće odredbe

Ovrha na novčanim sredstvima provodi se na novčanim sredstvima po svim računima i oročenim novčanim sredstvima u svim bankama, prema osobnom identifikacijskom broju ovršenika, bez njegove suglasnosti i bez obzira na to ako u osnovi za plaćanje nije određena ovrha na novčanim sredstvima. Ovrha se ne provodi na novčanim sredstvima, odnosno računima izuzetima od ovrhe zakonom.

Na praktičnoj razini, ovrhovoditelj dostavlja FINA-i osnovu za plaćanje te prilaže zahtjev s podacima potrebnima za provedbu ovrhe, na za to propisanom obrascu. Agencija upisuje osnovu za plaćanje u očevidnik redosljedna te banci daje naloge za izvršavanje osnova za plaćanje onim redosljedom kojim su upisane u Očevidnik. Banke provode naloge Agencije, te na dnevnoj bazi obavještavaju Agenciju o izvršenim nalogima.

3.2. Ovrha na plaći i drugim stalnim novčanim primanjima

Posebne odredbe u Ovršnom zakonu uređuju specifičnosti ovrhe na plaći. Tako je propisano da se rješenje o ovrsi na plaći određuje pljenidba određenog dijela plaće i nalaže se poslodavcu da novčani iznos za koji je određena ovrha isplati odnosno isplaćuje ovrhovoditelju. Rješenje o ovrsi odnosi se i na povećanje plaće do kojega dođe nakon dostave rješenja o ovrsi.

4. Ograničenje ovrhe

Budući da je ovrha postupak u kojem se od dužnika prisilno oduzima određena novčana svota, imajući u vidu da se bez određenog minimuma sredstava u današnjem svijetu ne može preživjeti, zakonodavac je odredio iznose koji moraju ostati na raspolaganju ovršeniku.

Tako, ako se ovrha provodi na plaći ovršenika, od ovrhe je izuzet određeni iznos čija visina zavisi od visine plaće ovršenika. Polazna veličina za obračun tog iznosa je prosječna neto plaća u Republici Hrvatskoj koju do kraja tekuće godine na temelju statističkih podataka izračunava i objavljuje Državni zavod za statistiku. U Narodnim novinama broj 133. od 14. 11. 2014. godine Državni zavod za statistiku objavio je da prosječna mjesečna isplaćena neto plaće po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za primjenu u izvršavanju odredbi Ovršnog zakona u 2015. godini iznosi 5.510,00 kn.

4.1. Ograničenja po Ovršnom zakonu

Ograničenja ovrhe uređena su člankom 173. Ovršnog zakona. Dakle, tu se govori o dijelu plaće koji mora ostati ovršeniku na raspolaganju. Ograničenja se razlikuju po tome kolika je

ovršenikova plaća, ali i po tome zbog čega se provodi ovrha. **Prvo ograničenje u vezi sa svotom koja se mora ostaviti ovršeniku na raspolaganju.**

Prosječna neto plaća u RH	Zaštićeno od ovrhe	Dozvoljena ovrha
Plaća < 5.510,00 kn	2/3 plaće ovršenika	1/3 plaće
Plaća = 5.510,00 kn	2/3 pr. n. pl. RH (3.637,33 kn)	sve preko 2/3 pr. n. pl. RH
Plaća > 5.510,00 kn		(>3.637,33 kn)

Drugo ograničenje u vezi je s **osnovom za provođenje ovrhe**. Ako se ovrha provodi **po osnovi zakonskog uzdržavanja ili po osnovi naknade štete zbog narušenog zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti ili po osnovi naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanju**, ovršeniku se na raspolaganju moraju ostaviti sljedeće svote:

Prosječna neto plaća u RH	Zaštićeno od ovrhe	Dozvoljena ovrha
Plaća < 5.510,00 kn	1/2 plaće ovršenika	1/4 pr. n. pl. RH (1.377,5 kn)
Plaća = 5.510,00 kn	1/2 pr. n. pl. RH (3.637,33 kn)	sve preko 2/3 pr. n. pl. RH
Plaća > 5.510,00 kn		(>3.637,33 kn)

4.2. Ograničenja po Općem poreznom zakonu

Ako se ovrha provodi radi naplate poreznog duga, na temelju članka 142. **Općeg poreznog zakona** (NN, br. 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13 i 26/15) ne mogu se plijeniti ovršenikove tražbine po osnovi plaće i s plaćom izjednačenih primanja **do iznosa minimalne plaće u RH**¹. No kako se ovrha provodi zapravo na neto plaći, nakon odbitka poreza i doprinosa, kod ovrhe radi naplate poreznog duga kod obračuna se iznos minimalne plaće uzima u neto iznosu.

4.3. Ograničenja ovrhe za naknade plaće i druge vrste primanja

Ovrha se provodi s istim ograničenjima kao na plaći, ako su u pitanju naknade:

¹ Uredbom o visini minimalne plaće (NN, br. 151/14) minimalna plaća utvrđena je u bruto iznosu od 3.029,55 kn.

- naknada umjesto plaće koju poslodavac isplaćuje na svoj teret (naknada plaće za godišnji odmor, za plaćeni dopust, osim naknade plaće za bolovanje)
- naknada za skraćeno radno vrijeme
- naknada zbog umanjenja plaće
- mirovina
- plaća vojnih osoba
- primanja osoba u pričuvnom sastavu za vrijeme vojne službe
- druga stalna novčana primanja civilnih i vojnih osoba.

Osim navedenih, u primanja nad kojima se provodi ovrha na isti način kao i plaća jesu jubilarne nagrade, otpremnine, naknade za odvojeni život od obitelji i božićnica. Za dvije vrste naknada se ograničenja razlikuju od općeg pravila i to:

- Ovrha na primanju invalida po osnovi novčane naknade za tjelesno oštećenje i doplatak za tuđu pomoć i njegu može se provesti samo radi naplate tražbine po osnovi zakonskoga uzdržavanja, naknade štete nastale zbog narušena zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja, i to do iznosa od jedne polovice toga primanja.
- Ovrha na primanju po osnovi ugovora o doživotnom uzdržavanju i doživotnoj renti, te na primanju po osnovi ugovora o osiguranju života može se provesti samo na dijelu koji prelazi iznos osnovice na temelju koje se utvrđuje iznos pomoći za uzdržavanje.

Da bi obuhvatio sve naknade i postavio temelj za primjenu ovršnih pravila i na one naknade koje nisu izričito nabrojane, zakonodavac je negativnom definicijom zapravo odredio da se odredbe o ograničenju ovrhe primjenjuju i kada se ovrha provodi na primanjima ovršenika koji nisu plaća, mirovina niti primici od obavljanja samostalne djelatnosti obrta, od slobodnih zanimanja, od poljoprivrede i šumarstva, od imovine i imovinskih prava, od kapitala, kao niti primici od osiguranja (drugi dohodak prema posebnim propisima) i **imaju karakter jedinih stalnih novčanih primanja**. No na kraju tog stavka postavljen je uvjet da **ovršenik javnom ispravom treba dokazati da se radi o jedinom stalnom novčanom primanju**. Za sada još nije jasno koju je javnu ispravu zakonodavac imao na umu, odnosno koja bi to javna isprava uopće mogla biti (prema sadašnjoj praksi jedino bi odgovarajuće uvjerenje porezne uprave koja putem OIB-a i temeljem uplaćenih poreza ima uvid u sve vrste oporezivih prihoda poreznih obveznika - op.ur.)

5. Izuzimanje od ovrhe

5.1. Izuzimanja od ovrhe po Ovršnom zakonu

Određene vrste primanja u cijelosti su izuzete od ovrhe. To znači da se na tim vrstama primanja ovrha uopće ne može provesti i da se takva primanja ovršeniku mogu isplatiti u cijelosti. Tako su po izričitoj odredbi članka 172. Ovršnog zakona od ovrhe izuzeta:

- 1) Primanja po osnovi zakonskoga uzdržavanja, naknade štete nastale zbog narušena zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja.
- 2) Primanja po osnovi naknade zbog tjelesnoga oštećenja prema propisima o invalidskom osiguranju.
- 3) Primanja po osnovi socijalne skrbi.
- 4) Primanja po osnovi privremene nezaposlenosti.
- 5) Primanja po osnovi doplatka za djecu, osim ako posebnim propisom nije drukčije određeno.
- 6) Primanja po osnovi stipendije i pomoći učenicima i studentima.
- 7) Naknada za rad osuđenika, osim za tražbine po osnovi zakonskoga uzdržavanja, te za tražbine naknade štete prouzročene kaznenim djelom osuđenika.
- 8) Primanja po osnovi odličja i priznanja.
- 9) Rodiljne i roditeljske novčane potpore, osim ako posebnim propisom nije drugačije određeno.
- 10) Utvrđeni iznosi za uzdržavanje djeteta uplaćeni na poseban račun kod banke.
- 11) Naknada troškova za službeno putovanje i naknada troškova prijevoza na posao i s posla do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada.
- 12) Naknada za saniranje posljedica štete od katastrofa i elementarnih nepogoda.
- 13) Ostala primanja izuzeta od ovrhe po posebnim propisima.

Posebno se ističu točke 12. i 14., stavka 1., članka 172., jer su to primanja koja su izuzeta od ovrhe, ali imaju i ograničenje. **Naime, mogu se isplatiti samo do visine propisanih iznosa**

do kojih se ne smatraju oporezivim primicima nego neoporezivim isplatama, u skladu s odredbama Pravilnika o porezu na dohodak. To su:

12) **Dar za djecu do 15. godine života** (do 600,00 kn) i **potpore za novorođenče do propisanih iznosa** (do 3.326,00 kn) do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada.

14) **Potpore zbog invalidnosti radnika** (do 2.500,00 kn) i **neprekidnog bolovanja radnika duljeg od 90 dana** (do 2.500,00 kn), **potpore za slučaj smrti radnika** (do 7.500,00 kn) i **smrti člana uže obitelji radnika** (do 3.000,00 kn), do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada.

5.2. Izuzimanje od ovrhe po posebnim propisima

Brojnim je propisima predviđeno da se pojedine vrste naknada izuzimaju od ovrhe. Između ostalog, to je **Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju** (NN, br. 80/13. i 137/13.). Njemu se pridaje posebna važnost jer Ovršni zakon među izuzećima od ovrhe ne spominje naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad, nego je to izuzeće propisano upravo ovim Zakonom, pa je naknada za vrijeme privremene nesposobnosti, odnosno spriječenosti za rad, popularno tzv. *bolovanje* izuzeto od ovrhe na temelju članka 35., stavka 3.

Među propisima kojima su uređena **posebna izuzeća** je cijeli niz različitih propisa no oni se uglavnom odnose na naknade koje ne isplaćuju poslodavci. Svi ti propisi u nekoj mjeri i za neke vrste naknada propisuju da se radi o naknadama koje su izuzete od ovrhe. Takve odredbe pronalaze se u: **Zakonu o socijalnoj skrbi, Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Zakonu o doplatku na djecu, Zakonu o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca, Zakonu o poljoprivredi, Zakonu o privremenom uzdržavanju** itd.

6. Otvaranje zaštićenog računa

Budući da se na redovnom računu provodi ovrha, da bi se iznosi koji ovršeniku preostaju na temelju ograničenja ovrhe, odnosno primitci iz kategorija koji su izuzeti od ovrhe mogli

ovršniku isplatiti tako da on njima može raspolagati, ovršenik treba otvoriti **poseban račun**. U poslovnoj praksi u RH već udomaćio izraz tzv. *zaštićeni račun*, premda račun pod takvim imenom nećemo pronaći u propisima.

Zaštićeni račun otvara ovršenik podnoseći zahtjev u FINA-i, obavještavajući na propisanom obrascu, o primanjima, naknadama i iznosima koji su izuzeti od ovrhe. Na tom obrascu isplatelj primitaka navodi podatke o vrsti uplate i ostale podatke potrebne da bi se nedvojbeno moglo prepoznati o kojem se primitku radi, kako bi se primijenila ograničenja i izuzeća.

Ovršenik je obvezan podnijeti po jedan takav zahtjev za svaki račun i za svaku banku, zato što se ovrha provodi na svim računima u svim bankama. Ne otvori li zaštićeni račun, na računu za koji zahtjev nije podnesen će se provoditi ovrha. **Također, čak i kad već ima otvoren zaštićeni račun ovršenik za svaku novu kategoriju primanja, naknade ili iznosa izuzetog od ovrhe treba FINA-i dostaviti novi obrazac Obavijesti.** Obrasci su dostupni na mrežnim stranicama FINA-e. Na adresi: www.fina.hr treba otvoriti *Usluge za građane*, pa *Ovrha na novčanim sredstvima*. U tekstu koji je dostupan na toj mrežnoj adresi su i poveznice na kojima se nalaze odgovarajući obrasci.

7. Obveze i odgovornosti poslodavca kod provođenja ovrhe

Osim od FINA-e, ovrha se može zatražiti i od poslodavca koji je dužan provesti ovrhu na temelju pravomoćnog i ovršnog rješenja. No poslodavac ima i druge obveze, i kad ovrhu provodi FINA. Da bi se ovrha mogla pokrenuti, ovrhovoditelj je treba zatražiti vrlo konkretno, a da bi to mogao trebaju mu i određeni podaci. Poslodavac, odnosno isplatelj stalnog novčanog primanja je jedan od subjekata koji je dužan dati podatke. A dužan je dati podatak o tome kako osobi protiv koje podnositelj zahtjeva namjerava pokrenuti postupak isplaćuje plaću, odnosno drugo stalno novčano primanje.

Važno je uočiti da je poslodavac u obvezi dati podatke (čl. 18., st. 1., t. 6. Ovršnog zakona) na zahtjev osobe koja **tvrdi da namjerava** pokrenuti ovršni postupak ili postupak osiguranja (koja treba navesti o kakvoj se tražbini radi i priložiti ispravu na kojoj se tražbina temelji) u

roku od osam dana od zahtjeva. Poslodavac ne smije obavijestiti dužnika o tome je li vjerovnik zatražio podatke.

Ako poslodavac ne ispuni ovu obvezu, ovrhovoditelj ima pravo na naknadu štete. Kad je ovrha u tijeku, a ovršenik prestane raditi kod poslodavca, poslodavac je u obvezi bez odgode i to, po izričitom zakonskom tekstu: **preporučenom pošiljkom s povratnicom**, dostaviti rješenje o ovrsi novom poslodavcu i o tome obavijestiti: **sud**, a ako nije poznat novi poslodavac, obavještava se samo **sud**. Pod pojmom **sud**, ovdje se zapravo govori o tijelu koje je vodilo postupak do donošenja isprave po kojoj se ovrha provodi.

Obveza poslodavca da sudjeluje u provođenju ovrhe očituje se i u obvezi (čl. 201. Ovršnog zakona) da obustavi isplatu ovršeniku sve svote koje nisu ograničene ili izuzete od ovrhe. Ako ne ispuni tu obvezu, ovrhovoditelj može do završetka ovršnog postupka zatražiti ovrhu protiv poslodavca, i to u istom ovršnom postupku. I u ovom slučaju, uz naplatu dužnih iznosa, poslodavac odgovara ovrhovoditelju za štetu koju je ovrhovoditelj pretrpio. Uz obvezu obustave isplate, Ovršnim je zakonom posebno istaknuta i dužnost (čl. 212. Ovršnog zakona) uskrate uplate iznosa, koji su ograničeni i izuzeti od ovrhe na ovršeni račun i obvezu da se iznosi na čiju isplatu ovršenik ima pravo uplate na zaštićeni račun.

Nakon što je ovršenik obavijestio FINA-u o vrsti primanja i nakon što mu je otvoren tzv. *zaštićeni račun*, poslodavac dobiva obavijest od FINA-e, te daljnje uplate vrši prema ovršnim pravilima. Za povredu ove dužnosti propisana je i prekršajna kazna (čl. 365., st. 1. Ovršnog zakona) i to od 10.000 do 50.000 kn kazne za pravnu osobu, te od 2.000 do 10.000 kn kazne za odgovornu osobu. Također, uplatitelj primanja i naknada koji su izuzeti od ovrhe i banka, dužni su na zahtjev ovršnog tijela dostaviti podatke o uplatama, odnosno podatke o uplatama i stanju na posebnom računu.

8. Neka pitanja iz prakse

Radnik već ima otvoren zaštićeni račun, a primljeno je novo rješenje o ovrsi. Znači li to da bi poslodavac trebao prestati uplaćivati sredstva prema dosadašnjem rasporedu?

- Budući da ovrhu na novčanim sredstvima provodi FINA, i to prema redosljedju zaprimljenih osnova za plaćanje – a tu se vodi računa čak i o minuti u kojoj je osnova za

plaćanje upisana u očevidnik, kad jednom postoji raspored, odnosno kad je jednom otvoren zaštićeni račun – najsigurnije je ovrhovoditelja uputiti da osnovu za plaćanje uputi FINA-i. Naime, iako poslodavac također može provesti izvansudsku ovrhu, kad se radniku već isplaćuje dio koji je ograničen ili izuzet od ovrhe, praktično nema prostora za promjene postupka, koji je već u tijeku, niti je poslodavac ovlašten za takve promjene.

Radnici je ovjeren zahtjev za kredit u kojem je naveden točan iznos plaće. Nakon toga je poslodavac dobio administrativnu zabranu za taj kredit. Da bi se ispunili uvjeti iz administrativne zabrane, trebao bi se isplatiti iznos koji prelazi granicu dopuštenu zakonom. Što učiniti?

- Radnik može dati nalog da se dio njegove plaće isplaćuje nekom trećem. Međutim, suglasnost radnika kojom dopušta zapljenu plaće u dijelu u kojem je primanje po zakonu izuzeto od ovrhe ne proizvodi pravne učinke (čl. 202. Ovršnog zakona). Pri tome, isplatitelj je u obvezi primijeniti Ovršni zakon, pa ne može trećoj osobi / vjerovniku isplatiti iznos prema suglasnosti, koja nema pravni učinak. Mada nema izričite zakonske obveze, dobro bi bilo vjerovnika obavijestiti o razlozima zbog kojih administrativna zabrana nije provedena.

Copyright © Gordana Muraja 2015